

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

7. aprill 2022^{*i}

Eelotsusetaotlus – Põllumajandus – Ühine põllumajanduspoliitika – Otsetoetuskavad – Ühiseeskirjad – Ühtse pindalatoetuse kava – Määrus (EÜ) nr 73/2009 – Artikli 2 punkt c – Mõiste „põllumajanduslik tegevus“ – Artikkel 35 – Määrus (EÜ) nr 1122/2009 – Riigisisised õigusnormid, mis kohustavad ära näitama õigusliku aluse, mis võimaldab kasutada põllumajandusmaad, mis anti põllumajandustootjale kasutada kontsessioonilepinguga, ning mis seavad sellise lepingu kehtivuse sõltuvusse nõudest, et tulevane kontsessionäär peab olema loomakasvataja või -omanik – Karjamaa kontsessionäär, kes on sõlminud koostöölepingu loomakasvatajatega – Kohtuotsuse seadusjõud

Kohtuasjas C-116/20,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Curtea de Apel Timișoara (Timișoara apellatsioonikohus, Rumeenia) 6. veebruari 2020. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 28. veebruaril 2020, menetluses

SC Avio Lucos SRL

versus

Agencia de Plăți și Intervenție pentru Agricultură – Centrul județean Dolj,

Agencia de Plăți și Intervenție pentru Agricultură (APIA) – Aparat Central,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: esimese koja president A. Arabadjiev teise koja presidendi ülesannetes, kohtunikud I. Ziemele (ettekandja), T. von Danwitz, P. G. Xuereb ja A. Kumin,

kohtujurist: A. Rantos,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– SC Avio Lucos SRL, esindaja: *avocată* M. Gornoviceanu,

* Kohtumenetluse keel: rumeenia.

- Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură – Centrul județean Dolj, esindaja: N. S. Răducan,
- Rumeenia valitsus, esindajad: E. Gane ja A. Rotăreanu,
- Saksamaa valitsus, esindajad: J. Möller ja S. Heimerl,
- Prantsuse valitsus, esindajad: A.-L. Desjonquères, C. Mosser ja W. Zemamta,
- Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistasid *avvocati dello Stato* L. Vignato ja R. Guizzi,
- Euroopa Komisjon, esindajad: A. Sauka ja A. Biolan,

olles 2. septembri 2021. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tuleb tõlgendada esiteks nõukogu 19. jaanuari 2009. aasta määrust (EÜ) nr 73/2009, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames põllumajandustootjate suhtes kohaldatavate otsetoetuskavade ühiseeskirjad ja teatavad toetuskavad põllumajandustootjate jaoks, muudetakse määruseid (EÜ) nr 1290/2005, (EÜ) nr 247/2006, (EÜ) nr 378/2007 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1782/2003 (ELT 2009, L 30, lk 16), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrusega (EL) nr 1310/2013 (ELT 2013, L 347, lk 865), (edaspidi „määrus nr 73/2009“), teiseks komisjoni 30. novembri 2009. aasta määrust (EÜ) nr 1122/2009, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 73/2009 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses põllumajandustootjate otsetoetuskavade alusel makstavate toetuste nõuetele vastavusega, ümbersuunamisega ning ühtse haldus- ja kontrollisüsteemiga ning määruse (EÜ) nr 1234/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses veinisektori toetuskavade alusel makstavate toetuste nõuetele vastavusega (ELT 2009, L 316, lk 65), ning kolmandaks kohtuotsuse seadusjõu põhimõtet.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on SC Avio Lucos SRL ning Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură – Centrul județean Dolj (põllumajandusmaksete ja sekkumise amet – Dolj'i keskus, Rumeenia) ja Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură (APIA) – Aparat Central (põllumajandusmaksete ja sekkumise amet, üldkeskus, Rumeenia) (edaspidi koos „APIA“) ning mis puudutab nõuet maksta tagasi finantstoetus, mida APIA andis Avio Lucosele 2014. aasta kohta ühtse pindalatoetuse kava alusel.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Määrus (EÜ) nr 1254/1999

- 3 Nõukogu 17. mai 1999. aasta määruse (EÜ) nr 1254/1999 veise- ja vasikalihaturu ühise korralduse kohta (EÜT 1999, L 160, lk 21; ELT eriväljaanne 03/25, lk 339) artikli 12 lõikes 2 oli sätestatud:

„Talumajapidamise loomkoormuse määramisel võetakse arvesse:

[...]

- b) söödamaad, milleks on talumajapidamises kogu kalendriaasta jooksul veise- ning lamba- ja/või kitsekasvatuseks kasutatav ala. [...]

[...]“.

- 4 Kõnealune artikkel 12 kaotati nõukogu 29. septembri 2003. aasta määrusega (EÜ) nr 1782/2003, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames kohaldatavate otsetoetuskavade ühiseeskirjad ja teatavad toetuskavad põllumajandustootjate jaoks ning muudetakse määruseid (EMÜ) nr 2019/93, (EÜ) nr 1452/2001, (EÜ) nr 1453/2001, (EÜ) nr 1454/2001, (EÜ) nr 1868/94, (EÜ) nr 1251/1999, (EÜ) nr 1254/1999, (EÜ) nr 1673/2000, (EMÜ) nr 2358/71 ja (EÜ) nr 2529/2001 (ELT 2003, L 270, lk 1; ELT eriväljaanne 03/40, lk 26), enne seda, kui määrus nr 1254/1999 tunnistati ise kehtetuks nõukogu 22. oktoobri 2007. aasta määrusega (EÜ) nr 1234/2007, millega kehtestatakse põllumajandusturgude ühine korraldus ning mis käsitleb teatavate põllumajandustoodete erisätteid (ühise turukorralduse ühtne määrus) (ELT 2007, L 299, lk 1).

Määrus nr 1782/2003

- 5 Määruse nr 1782/2003 artikli 44 „Toetusõiguste kasutamine“ lõigetes 2 ja 3 oli ette nähtud:

„2. „Toetuskõlblik hektar“ on põllumajandusettevõtte mis tahes põllumajandusmaa haritava maana või püsikarjamaana, välja arvatud püsikultuuride või metsa all olevad pindalad ning mittepõllumajanduslikuks tegevuseks kasutatavad pindalad.

3. Põllumajandustootja deklareerib maatükid, mis vastavad mis tahes toetusõigusega seotud toetuskõlblikule hektarile. Välja arvatud vääramatu jõu juhtude või erandlike asjaolude korral, on need maatükid põllumajandustootja käsutuses [...]“.

- 6 Määrus nr 1782/2003 tunnistati kehtetuks määrusega nr 73/2009.

Määrus nr 73/2009

7 Määruse nr 73/2009 põhjendustes 4, 7, 23 ja 25 oli märgitud:

„(4) Selleks et ühtlasi vältida põllumajandusmaa kasutamise lõpetamist ja tagada selle heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes hoidmine, kehtestati [määrusega nr 1782/2003] ühenduse raamistik, mille alusel liikmesriigid kehtestavad standardid, võttes arvesse asjaomaste alade eriomadusi, sh mulla- ja ilmastikutingimusi, olemasolevat põllumajandustootmist, maakasutust, külvikorda, tootmisviise ja põllumajandusstruktuure. Kõnealune raamistik tuleks säilitada. [...]

[...]

(7) [Määrusega nr 1782/2003] tunnistati, et püsirohumaadel on keskkonnale positiivne mõju. Tuleks säilitada kõnealuse määruse meetmed olemasolevate püsirohumaade säilitamise soodustamiseks, et tagada see, et rohumaad ei muudeta suuremahuliselt haritavaks maaks.

[...]

(23) Ühtse otsemaksete kava kohaldamisega saadud kogemused näitavad, et tootmisega sidumata sissetulekutoetust maksti mitmel juhul toetusesaajatele, kelle põllumajanduslik tegevus moodustas üksnes tühise osa tema üldisest majandustegevusest või kelle majanduslik eesmärk ei olnud kas üldse või oli üksnes vähesel määral suunatud põllumajanduslikule tegevusele. Selleks et hoida ära põllumajandusliku sissetulekutoetuse määramist sellistele toetusesaajatele ja tagada, et ühenduse toetus kasutatakse täielikult põllumajandusega tegelevale rahvastikuosale rahuldava elatustaseme tagamiseks, tuleks asjaomastele liikmesriikidele anda volitused hoiduda käesoleva määruse alusel otsetoetuste maksimisest kõnealustele füüsilistele ja juriidilistele isikutele.

[...]

(25) Ühise põllumajanduspoliitika kohaste toetuskavadega nähakse ette otsene sissetulekutoetus, eelkõige eesmärgiga tagada põllumajandusega tegelevale rahvastikuosale rahuldav elatustase. Kõnealune eesmärk on lähedalt seotud maapiirkondade säilitamisega. Ühenduse vahendite mis tahes väärjaotamise vältimiseks ei tohiks toetust maksta nendele põllumajandustootjatele, kes on tekitanud sellise toetuse saamiseks vajalikud tingimused kunstlikult.“

8 Selle määruse artiklis 2 „Mõisted“ oli sätestatud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

b) „põllumajanduslik majapidamine“ – kõik põllumajandustootja poolt juhitud sama liikmesriigi territooriumil asuvad põllumajanduslikud tootmisüksused;

c) „põllumajanduslik tegevus“ – põllumajandustoodete tootmine ja kasvatamine, sealhulgas saagikoristus, lüpsikarja pidamine, põllumajandusloomade aretamine ja pidamine ning maa hoidmine heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes, nagu on kehtestatud artiklis 6;

[...]

h) „põllumajandusmaa“ – viljelusmaa, püsirohumaat või püsi kultuuride all olev maa-ala.“

- 9 Selle määruse artikli 6 „Head põllumajandus- ja keskkonnatingimused“ lõike 1 esimeses lõigus oli ette nähtud:

„Liikmesriigid tagavad, et kogu põllumajandusmaa ning eelkõige maa, mida enam ei kasutata tootmise eesmärgil, oleks heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes. Liikmesriigid määratlevad riiklikul või piirkondlikul tasandil heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste miinimumnõuded III lisas kehtestatud raamistiku alusel, võttes arvesse asjaomaste alade eriomadusi, sh mulla- ja ilmastikutingimusi, olemasolevat põllumajandustootmist, maakasutust, külvikorda, tootmisviisi ja põllumajandusstruktuure. Liikmesriigid ei või määratleda miinimumnõudeid, mida ei ole kõnealuses raamistikus ette nähtud.“

- 10 Selle määruse artikli 19 „Toetuste taotlused“ lõikes 1 oli sätestatud:

„Põllumajandustootja esitab igal aastal otsetoetuste taotluse, märkides taotluses seal, kus asjakohane:

- a) kõik põllumajandusliku majapidamise põllud [...];
- b) aktiveerimisega seoses deklareeritud toetusõigused;
- c) mis tahes muu käesoleva määrusega või asjaomaste liikmesriikide poolt ettenähtud teabe.“

- 11 Määruse nr 73/2009 artikkel 34 „Toetusõiguste aktiveerimine toetuskõlbliku hektari kohta“ oli sõnastatud järgmiselt:

„1. Ühtse otsemaksete kava raames makstakse põllumajandustootjatele toetust toetuskõlbliku hektari kohta toetusõiguse aktiveerimisel. Aktiveeritud toetusõigused annavad õiguse nendega kindlaksmääratud summa maksmiseks.

2. Käesoleva jaotise kohaldamisel tähendab mõiste „toetuskõlblik hektar“:

- a) põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaad ning mis tahes maad, kus kasvatatakse lühikese raieringiga madalmetsa (CN-kood ex 0602 90 41), mida kasutatakse põllumajandusliku tegevuseks [...]

[...]

Hektarid peavad kogu kalendriaasta jooksul vastama toetuskõlblikkuse tingimustele, välja arvatud vääramatu jõu või erandlike asjaolude korral.“

- 12 Selle määruse artikkel 35 „Toetuskõlblike hektarite deklareerimine“ nägi lõikes 1 ette:

„Põllumajandustootja deklareerib põllud, mis vastavad mis tahes toetusõigusega seotud toetuskõlblikele hektaritele. Kõnealused põllud peavad põllumajandustootja kasutuses olema liikmesriigi määratud kuupäeval, mis ei ole hilisem, kui kõnealuses liikmesriigis toetusetaotluse muutmiseks määratud kuupäev, välja arvatud vääramatu jõu või erandlike asjaolude korral.“

- 13 Selle määruse artikli 124 „Põllumajandusmaa ühtse pindalatoetuse kava alusel“ lõikes 2 oli sätestatud:

„Toetuste maksmisel ühtse pindalatoetuse kava raames on toetuskõlblikud kõik põllud, mis vastavad lõikes 1 sätestatud kriteeriumidele [...]

Välja arvatud vääramatu jõu või erandlike asjaolude korral, on esimeses lõigus osutatud põllud põllumajandustootja kasutuses liikmesriigi määratud kuupäeval, mis ei ole hilisem, kui asjaomases liikmesriigis toetusetaotluse muutmiseks määratud kuupäev.

Toetuskõlbliku ala väikseim suurus põllumajandusliku majapidamise kohta, mille jaoks saab toetust taotleda, on 0,3 hektarit. Iga uus liikmesriik võib objektiivsete kriteeriumide alusel ja pärast komisjonilt nõusoleku saamist otsustada toetuskõlbliku ala väikseimat suurust tõsta, kuid see ei tohi ületada ühte hektarit.“

- 14 Sama määruse III lisa „Artiklis 6 osutatud head põllumajandus- ja keskkonnatingimused“ oli minimaalse hooldustööde taseme puhul ära märgitud eeskätt järgmine valikstandard: „Minimaalne loomkoormus ja/või asjakohane režiim“.
- 15 Määrus nr 73/2009 tunnistati kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrusega (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskaavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT 2013, L 347, lk 608).

Määrus nr 1122/2009

- 16 Määruse nr 1122/2009 põhjendustes 8 ja 28 oli märgitud:

„(8) Ühtse otsemaksete kava nõuetekohase rakendamise tagamiseks vastavalt [määruse nr 73/2009] III jaotisele tuleks liikmesriikidel luua identifitseerimise ja registreerimise süsteem, mille alusel toetusõigused peavad olema jälgitavad [...]

[...]

(28) Toetusetaotluste, pindalatoetuste taotluste muudatuste ja mis tahes tõendavate dokumentide, lepingute või deklaratsioonide esitamise ajalitest piirangutest kinnipidamine on möödapääsmatu selleks, et võimaldada siseriiklikel asutustel planeerida ja seejärel teha toetusetaotluste õigsuse tõhusat kontrolli. [...].“

- 17 Selle määruse artikli 12 „Ühtse taotluse sisu“ lõikes 1 oli sätestatud:

„Ühtne taotlus peab sisaldama toetuskõlblikkuse kindlaksmääramiseks vajalikku kogu teavet, eelkõige järgmist:

[...]

d) põllumajandusettevõtte kõigi põldude identifitseerimist võimaldavad üksikasjad, nende pindala väljendatuna hektarites kuni kahe kümnendkoha täpsusega, nende asukoht ja vajaduse korral nende kasutusviis [...].“

- 18 Määrus nr 1122/2009 tunnistati kehtetuks komisjoni 11. märtsi 2014. aasta delegeeritud määrusega (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT 2014, L 181, lk 48).

Rumeenia õigus

Loomakasvatuse seadus nr 72/2002

- 19 Uuesti avaldatud loomakasvatuse seaduse nr 72/2002 (Legea zootehniei nr 72/2002; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 235, 2.4.2014) artiklis 4 oli sätestatud:

„Käesoleva seaduse tähenduses on loomakasvataja füüsiline või juriidiline isik, kellele kuuluvad artiklis 2 nimetatud loomaliigid, kes on kandud põllumajandusregistrisse.“

- 20 Selle seaduse artikli 5 lõikes 1 oli sätestatud:

„Loomakasvatus ja -pidamine on loomakasvatajate tegevus, nende õiguslikust seisundist olenemata, eesmärgiga saada tooteid ja loomseid saadusi.“

OUG nr 125/2006

- 21 Valitsuse 21. detsembri 2006. aasta erakorralise määruse nr 125/2006, millega kiidetakse heaks alates 2007. aastast makstavate põllumajanduse otsetoetuste kavad ja täiendavad riigisisised otsetoetused ning millega muudetakse seaduse nr 36/1991 põllumajandusühistute ja muus vormis põllumajandusühingute kohta artiklit 2 (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 125/2006 pentru aprobarea schemelor de plăți directe și plăți naționale directe complementare, care se acordă în agricultură începând cu anul 2007, și pentru modificarea articolului 2 din Legea nr. 36/1991 privind societățile agricole și alte forme de asocieri în agricultură; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 1043, 29.12.2006), põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „OUG nr 125/2006“) artikli 7 lõike 1 punktis f oli sätestatud:

„Et saada ühtse pindalatoetuse kava raames toetusi, peab taotleja olema kandud põllumajandustootjate registrisse, mida peab Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură [(põllumajandusmaksete ja sekkumise amet, Rumeenia)], esitama toetusetaotluse ettenähtud tähtaja jooksul ning vastama järgmistele üldistele tingimustele:

[...]

- f) esitama dokumendid, mis tõendavad, et ta kasutab õiguspäraselt seda maatükki, mille kohta taotlus on esitatud;

[...]“.

Põllumajandus- ja maaelu arengu ministri määrus nr 246/2008

- 22 Põllumajandus- ja maaelu arengu ministri 23. aprilli 2008. aasta määruse nr 246/2008, millega kehtestatakse täiendavate riiklike otsetoetuskavade rakenduskord, eritingimused ja toetuskõlblikkuse kriteeriumid taimekasvatuse sektoris toetuse andmiseks põllumajandus- ja keskkonnameetmete ning ebasoodsamate piirkondade jaoks (Ordinul ministrului agriculturii și dezvoltării rurale nr. 246/2008 privind stabilirea modului de implementare, a condițiilor specifice și a criteriilor de eligibilitate pentru aplicarea schemelor de plăți directe și plăți naționale directe complementare în sectorul vegetal, pentru acordarea sprijinului aferent măsurilor de agromediu și zone defavorizate; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 332, 25.4.2008), põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni artikli 5 lõige 1 oli sõnastatud järgmiselt:

„Dokumendid, mis tõendavad kohaliku omavalitsusüksuse püsirohumaade õiguspärast kasutamist vastavalt [OUG nr 125/2006] artikli 7 lõike 1 punktile f, on aktid, mis tõendavad omandiõigust, kohaliku omavalitsusüksuse ja loomakasvatavate vahel sõlmitud kontsessiooni- või rendilepingud, milles on märgitud kasutatav maa, ning põllumajandusregistri andmete alusel kohaliku omavalitsusüksuse väljastatud tõend. Kõik enne käesoleva määruse jõustumist kohaliku omavalitsusüksuse karjamaa kasutamiseks sõlmitud lepingud jäävad kehtima kuni õiguse lõppemiseni.“

Valitsuse erakorraline määrus nr 34/2013

- 23 Valitsuse 23. aprilli 2013. aasta erakorralise määruse nr 34/2013 püsirohumaade korraldamise, haldamise ja majandamise kohta, millega muudetakse ja täiendatakse maaomandi seadust nr 18/1991 (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 34/2013 privind organizarea, administrarea și exploatarea pajiștilor permanente și pentru modificarea și completarea Legii fondului funciar nr. 18/1991; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 267, 13.5.2013), põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni artikkel 2 nägi ette:

„Käesolevas erakorralises määruses kasutatakse järgmisi mõisteid ja väljendeid:

[...]

- b) karja- ja heinamaa – põllumajandusmaa, mis on kinnisturegistris selles kasutuskategoorias registreeritud ja mis on mõeldud loomade jaoks niitmise teel saadud sööda, rohu ja muude rohhtaime tootmiseks või mida kasutatakse karjatamiseks;
- c) loomühik (LÜ) – standardne mõõtühik, mis määratakse kindlaks iga loomaliigi toitumisvajaduse alusel ja mis võimaldab ümberarvestamist erinevate loomaliikide vahel;
- d) karja- ja heinamaade kasutaja – loomakasvataja, see tähendab füüsiline või juriidiline isik, kes on kantud riiklikusse põllumajanduslike majapidamiste registrisse ja kes tegeleb põllumajandusliku tegevusega konkreetselt karja- ja heinamaade kasutamise kategoorias vastavalt Euroopa Liidu majanduse tegevusalade statistilisele klassifikaatorile taime- ja loomakasvatuse valdkonnas ja kellel on seadusjärgne õigus põllumajandusmaad kasutada ning kes kasutab karjamaad, karjatades seal kas endale kuuluvaid loomi või niites seda vähemalt korra aastas;
- e) riiklik põllumajanduslike majapidamiste register (PMR) – elektrooniline andmekogu, mis sisaldab Rumeenia kõigi põllumajanduslike majapidamiste identifitseerimisandmeid [...];

f) heinamaade valdajad – isikud, kes valdavad rohumaid omandiõiguse või muude asjaõiguste alusel, või isikud, kellel on tsiviilõiguse alusel rohumaade ajutise otsese valdamise või kaudse valdamise õigus“.

Põllumajandus-, toidu- ja metsandusministri ning avaliku halduse ministri määrus nr 226/235/2003

24 Põllumajandus-, toidu- ja metsandusministri ning avaliku halduse ministri määrus nr 226/235/2003 heinamaade parandamise ja kasutamise üleriigilise korraldamise keskpika- ja pikaajalise strateegia heakskiitmise kohta (Ordinul ministrului agriculturii, alimentației și pădurilor și al ministrului administrației publice nr. 226/235/2003 pentru aprobarea Strategiei privind organizarea activității de îmbunătățire și exploatare a pajiștilor la nivel național, pe termen mediu și lung; *Monitorul Oficial al României*, I osa, nr 423, 17.6.2003) sisaldas põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis I lisa, mille VI peatüki punkti 1 sõnastus oli järgmine:

„Heinamaade kasutajate kohustused

a) kohalike omavalitsusüksuste valitsuste, linna- või vallavalitsuste hallatavate rohumaade kasutamiseks:

esitavad loomakasvatavate ühendused, loomakasvatavad (füüsilised ja juriidilised isikud) kohaliku omavalitsusüksuse valitsusele taotluse, [...]

b) Heinamaade kasutajad, kes sõlmivad kontsessioonilepingu, peavad vastama vähemalt järgmistele tingimustele:

– nad on registreeritud [PMRis];

– nad tagavad taotlusega hõlmatud maal miinimumkoormuse 0,3 LÜ/ha;

– nad esitavad taotlusega hõlmatud heinamaa kasutusse võtmise ajaks vastavalt IV peatüki punktile 8 karjatamiskava.“

Tsiviilkohtumenetluse seadustik

25 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku (Codul de procedură civilă) artikli 431 lõikes 2 on sätestatud:

„Pooled võivad tugineda varem teises vaidluses tehtud kohtuotsuse seadusjõule, kui on olemas seos selles tehtud lahendiga.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

26 Avio Lucos esitas APIA-le taotluse 341,70 ha karjamaa eest finantstoetuse saamiseks ühtse pindalatoetuse kava raames 2014. aasta kohta. Oma maa kasutusõiguse tõendamiseks esitas see äriühing 28. jaanuaril 2013. aastal Consiliul Local al Comunei Podariga (Podari kohaliku omavalitsusüksuse volikogu, Rumeenia) sõlmitud kontsessioonilepingu kõnealuse omavalitsusüksuse territooriumil asuva karjamaa kohta. Kontsessioonilepingu tingimuste

kohaselt oli Avio Lucosil kontsessioonäärina õigus kasutada vahetult kontsessiooni esemeks olevat vara ja seda omal riisikol. Lisaks sellele oli ta kohustatud kontsessiooni esemeks olevat karjamaad kasutama ning tal oli keelatud seda rentida või selle kohta allkontsessioonilepingut sõlmida.

- 27 Seejärel sõlmis Avio Lucos 30. jaanuaril 2013 osaluskoostöölepingu nelja füüsilise isikuga. Selle lepingu kohaselt pidi Avio Lucos andma kontsessiooni esemeks oleva kohaliku omavalitsusüksuse karjamaa nende füüsiliste isikute kasutusse ja tegema seal igal aastal omal kulul vajalikke hooldustöid, kusjuures nimetatud füüsilised isikud kohustusid omakorda andma oma loomad, eelkõige lambad, kitsed, lehmad ja hobused, Avio Lucose kasutusse, et kontsessiooni esemeks oleval kinnisasjal toimuks katkematu ja alaline karjatamine.
- 28 Pärast sellekohase taotluse esitamist tegi APIA Avio Lucosele pindalatoetuskavade raames ettemakse 2014. aasta kohta kogusummas 529 340,24 Rumeenia leud (RON) (ligikaudu 107 000 eurot).
- 29 Pärast taotluse uuesti läbivaatamist leidis APIA siiski, et kontsessioonilepingu sõlmimise kuupäeval ei olnud Avio Lucosel õigust võtta kontsessiooni alusel kasutusse kohalike omavalitsusüksuste avalik-õiguslikku või eraomandisse kuuluvat karjamaad, kuna ta ei olnud loomakasvataja ega -omanik, mistõttu oli rikutud kohaldatavaid riigisiseseid õigusnorme.
- 30 Seda järeldust silmas pidades võttis APIA esiteks vastu otsuse, millega määras määruse nr 1122/2009 artikli 58 kolmanda lõigu alusel Avio Lucosele mitmeaastased karistused kogusummas 555 729,59 Rumeenia leud (ligikaudu 112 000 eurot). Selle otsuse peale esitati mitu vaiet ja kohtukaebust, mis jäeti kõik rahuldamata.
- 31 Teiseks tuvastas APIA, et Avio Lucos on riigile võlgu kokku 529 340,24 Rumeenia leud (ligikaudu 107 000 eurot), mis vastab summale, mis oli talle juba makstud 2014. aasta kohta ühtse pindalatoetuse kava alusel.
- 32 Avio Lucos vaidlustas selle otsuse Tribunalul Dolj'is (Dolj'i esimese astme kohus, Rumeenia), kes jättis tema kaebuse rahuldamata. Avio Lucos kaebas selle kohtuotsuse edasi Curtea de Apel Craiova (Craiova apellatsioonikohus, Rumeenia), kes tühistas selle ja saatis asja uue otsuse tegemiseks tagasi Tribunalul Dolj'ile (Dolj'i esimese astme kohus). See kohus jättis 25. veebruari 2018. aasta otsusega kaebuse rahuldamata. Avio Lucos esitas selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse ja asi on praegu eelotsusetaotluse esitanud kohtu, Curtea de Apel Timișoara (Timișoara apellatsioonikohus, Rumeenia) menetluses.
- 33 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et ei ole selge, kas liidu õigusega on vastuolus riigisiseseid õigusnormid, mille kohaselt tuleb pindalatoetuskavade alusel finantstoetuse saamiseks tõendada maa kasutamise või sellest kasu saamise õigust ning karjamaa kontsessioonilepingu sõlmimise tingimuseks olevat asjaolu, et taotleja on loomakasvataja või -omanik, selleks et sõlmida karjamaa kontsessioonilepingut. Lisaks tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates küsimus, kas Avio Lucose konkreetne tegevus kuulub määruse nr 73/2009 artikli 2 kohaldamisalasse. Lõpuks küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kes viitab kahele jõustunud kohtuotsusele – milles leiti, et 2014. aasta kohta ühtse pindalatoetuse kava alusel esitatud toetusetaotlused ei ole toetuskõlblikud, kuna need ei vasta riigisisese õiguses ette nähtud nõudele, et maast kasu saamise või selle kasutamise alus peab olema õiguspärane –, et kas liidu õigusega on vastuolus kohtuotsuse seadusjõu põhimõtte kohaldamine, mis takistab pädeval

liikmesriigi kohtul kontrollida, kas riigisiseses õiguses kehtestatud nõuded on kooskõlas liidu õigusega uue vaidluse raames, mis puudutab sellise võla seaduslikkust, mille alusel nõutakse tagasi Avio Lucosele alusetult makstud summad.

34 Neil asjaoludel otsustas Curtea de Apel Timișoara (Timișoara apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas 2014. aasta põllumajandushooaja finantstoetuse suhtes kohaldatavate [liidu] õigusnormidega – eelkõige määrusega (EÜ) nr 73/2009 ja määrusega nr 1122/2009 – on vastuolus see, kui riigisiseste õigusnormidega kehtestatakse kohustus tõendada maatüki kasutamise õigust selleks, et saada pindalatoetust?
2. Kas juhul, kui esimeses küsimuses kirjeldatud riigisisemed õigusnormid ei ole eespool viidatud [liidu] õigusnormidega vastuolus, on [liidu] õigusega (sh proportsionaalsuse põhimõttega) – konkreetsel juhul, mil toetusesaaja tõendab põllumajandusmaa kasutamise õigust nii, et esitab karjamaa kontsessioonilepingu (lepingu, mille kohaselt on taotleja saanud tasu eest õiguse kasutada karjamaad omal riisikol ja huvides) – vastuolus riigisisemed õigusnormid, mille kohaselt on niisuguse kontsessioonilepingu sõlmimine õiguspärane tingimusel, et tulevane kontsessioonäär on eranditult loomakasvataja või -omanik?
3. Kas määruse nr 73/2009 artiklis 2 määratletud põllumajandusliku tegevuse alla kuulub sellise pindalatoetuse saaja tegevus, kes – sõlmides karjamaa kontsessioonilepingu, et saada sellelt maalt kasu saamise õigus ja õigus toetusele 2014. aasta kohta – sõlmib seejärel loomakasvatajatega koostöölepingu, millega ta annab loa kasutada kontsessioonilepingu esemeks olevat maatükki loomade karjatamiseks tasuta, jättes maa kasutamise õiguse endale, kuid kohustades mitte takistama karjatamistegevust ja karjamaad hooldama?
4. Kas liidu õigusega on vastuolus see, kui niisugust riigisisest õigusnormi nagu tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 431 lõige 2, mis käsitleb jõustunud kohtuotsuse seadusjõudu, tõlgendatakse nii, et jõustunud kohtuotsus, millega (vaidluses, milles nõuti mitmeaastaste karistuste kohaldamise otsuse tühistamist) tuvastati, et toetusetaotlus ei ole toetuskõlblik, sest ei ole järgitud riigisisest õigust, millega on kehtestatud nõue – et kõnealusest maatükist kasu saamise/maa kasutamise alus, mille eest 2014. põllumajandushooaja kohta pindalatoetust taotletakse, oleks õiguspärane –, takistab selle analüüsimist, kas niisugune riigisisene nõue on kooskõlas 2014. aasta suhtes kohaldatavate [liidu] õigusnormidega, uues vaidluses, milles arutatakse sama 2014. aasta kohta taotlejale alusetult makstud summade tagasinõudmise otsuse õiguspärasust, kusjuures see otsus põhineb samal faktilisel olukorral ja samadel riigisisestel õigusnormidel, mida analüüsiti varasemas jõustunud kohtuotsuses?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Vastuvõetavus

35 Rumeenia valitsus väidab oma kirjalikes seisukohtades, et eelotsusetaotlus on tervikuna vastuvõetamatu, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohtul oleks olemas teave, mis võimaldab talle esitatud vaidluse lahendada. Rumeenia valitsuse arvates oleks eelotsusetaotluse esitanud kohus pidanud eelkõige analüüsima tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 431 lõikes 2 viidatud

„jõustunud kohtuotsuse siduvuse“ reegleid ja jätma Avio Lucose kaebuse rahuldamata. Kõnealune valitsus lisab, et kuivõrd see säte on põhikohtuasjas kohaldatav, puudub kolmel esimesel küsimusel ese.

- 36 Avio Lucos väidab omalt poolt, et esimene ja teine küsimus ei ole põhikohtuasja lahendamise seisukohalt asjakohased, kuna need ei puuduta taotleja taotluskõlblikkust ühtse pindalatoetuse saamisel, vaid põhikohtuasjas kõne all oleva kontsessioonilepingu kehtivuse küsimust.
- 37 Tuleb siiski meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on vaid liikmesriigi kohus, kes asja menetleb ja kes vastutab tehtava lahendi eest, pädev kohtuasja erisusi arvestades hindama, kas kohtuotsuse tegemiseks on vaja eelotsust ja kas Euroopa Kohtule esitatud küsimustel on kohtuasja suhtes tähtsust. Seega, kui esitatud küsimused puudutavad liidu õiguse tõlgendamist, on Euroopa Kohus põhimõtteliselt kohustatud vastama (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus *The Department for Communities in Northern Ireland*, C-709/20, EU:C:2021:602, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 38 Liidu õigust puudutavate küsimuste asjakohasust seega eeldatakse. Euroopa Kohus võib keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast vaid siis, kui on ilmne, et taotletaval liidu õiguse tõlgendusel puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (15. juuli 2021. aasta kohtuotsus *The Department for Communities in Northern Ireland*, C-709/20, EU:C:2021:602, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 39 Käesoleval juhul ei võimalda ühelt poolt kaalutlus, et tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 431 lõike 2 kohaselt peaks eelotsusetaotluse esitanud kohus jätma tema menetluses oleva kaebuse rahuldamata, tuvastada, et nende liidu õiguse normide tõlgendamine, mida see kohus taotleb, ei ole ilmselgelt seotud põhikohtuasjaga. ELTL artikli 267 kohase menetluse raames on Euroopa Kohtu ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanded nimelt selgelt erinevad ning riigisiseste õigusnormide tõlgendamine on üksnes viimase ülesanne (15. jaanuari 2013. aasta otsus *Križan jt*, C-416/10, EU:C:2013:8, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 40 Teiselt poolt tuleb esimese ja teise küsimuse väidetava asjakohatuse kohta meenutada, et ELTL artikkel 267 lubab liikmesriigi kohtul alati esitada Euroopa Kohtule liidu õiguse tõlgendamise küsimusi, kui ta peab seda vajalikuks (15. jaanuari 2013. aasta otsus *Križan jt*, C-416/10, EU:C:2013:8, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika). Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 33, leiab see kohus, et tema menetluses oleva vaidluse lahendamiseks on vajalik lahendada küsimus, kas liidu õigusega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis nõuavad tõendeid maa kasutamise või kasu saamise õiguse kohta või seda, et tegemist oleks loomakasvataja või -omanikuga, et oleks võimalik sõlmida karjamaa kontsessioonileping ja saada vastavalt olukorrale finantstoetust pindalatoetuse kava raames.
- 41 Sellest järeldub, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud küsimused on vastuvõetavad.

Esimene küsimus

- 42 Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruseid nr 73/2009 ja nr 1122/2009 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mis seavad ühtse pindalatoetuse kava alusel toetuse andmise tingimuseks, et taotleja peab tõendama, et tal on „õigus kasutada“ taotluse esemeks olevat põllumajandusmaad.

- 43 Tuleb meeles pidada, et vastavalt määruse nr 73/2009 artikli 34 lõikele 1 antakse põllumajandustootjatele ühtse otsemaksete kava alusel toetust toetuskõblliku hektari kohta toetusõiguse aktiveerimisel.
- 44 Kõnealuse määruse artikli 35 lõike 1 kohaselt peab deklareerima toetusõigusega seotud toetuskõbllikule pindalale vastavad põllud ning, välja arvatud vääramatu jõu või erandlike asjaolude korral, peavad need maatükid olema põllumajandustootja „kasutuses“ asjaomase liikmesriigi määratud kuupäeval. Samuti on selle määruse artikli 124 lõikes 2 sätestatud, et toetuste maksmisel ühtse pindalatoetuse kava raames on toetuskõbllikud kõik põllud, mis vastavad selle artikli lõikes 1 sätestatud kriteeriumidele, kusjuures need põllud peavad olema põllumajandustootja „kasutuses“ selle liikmesriigi määratud kuupäeval, välja arvatud vääramatu jõu või erandlike asjaolude korral.
- 45 Kuivõrd määruses nr 73/2009 ei ole täpsustatud, mis alusel peavad põllud olema põllumajandustootja „kasutuses“, siis tuleb selle sätte tõlgendamisel võtta vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale arvesse mitte ainult sätte sõnastuse harjumuspärasest tähendusest tavakeeles, vaid ka sätte konteksti ja selle õigusakti eesmärke, mille osaks see sätte on (vt selle kohta 24. juuni 2010. aasta kohtuotsus Pontini jt, C-375/08, EU:C:2010:365, punkt 58, ja 29. juuli 2019. aasta kohtuotsus Pelham jt, C-476/17, EU:C:2019:624, punkt 28 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 46 Esiteks tuleb nimetatud määruse artikli 35 lõike 1 sõnastuse kohta märkida, et tavakeeles tähendab see, et põld on põllumajandustootja kasutuses, põhimõtteliselt seda, et põllumajandustootja saab seda kasutada nii, nagu ta seda vajalikuks peab, et tal oleks võimalik tegelikult seal põllumajandustegevust teostada.
- 47 Teiseks, mis puudutab selle sätte konteksti, siis käesoleva kohtuotsuse punktist 43 nähtub, et ühtse otsemaksete kava alusel antakse põllumajandustootjatele toetust toetusõiguse aktiveerimisel „toetuskõblliku hektari“ kohta, mis määruse nr 73/2009 artikli 34 lõike 2 kohaselt tähendab põllumajandusliku majapidamise mis tahes põllumajandusmaad, mida kasutatakse põllumajanduslikuks tegevuseks.
- 48 Need mõisted ise on aga nimetatud määruses määratletud. Nii on selle määruse artikli 2 punktides b, c ja h määratletud mõiste „põllumajanduslik majapidamine“ kui „kõik põllumajandustootja poolt juhitud sama liikmesriigi territooriumil asuvad põllumajanduslikud tootmisüksused“; mõiste „põllumajanduslik tegevus“ kui „põllumajandustoodete tootmine ja kasvatamine, [...] ning maa hoidmine heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes“ ning lõpuks „põllumajandusmaa“ kui „viljelusmaa, püsirohumaa või püsikultuuride all olev maa-ala“.
- 49 Seoses määruse nr 73/2009 artikli 2 punktis b sätestatud nõudega, et tootmisüksust peab „juhtima“ põllumajandustootja, on Euroopa Kohus juba leidnud, et mõiste „juhtima“ ei tähenda, et põllumajandustootjal on piiramatult õigus käsutada asjaomast maa-ala selle põllumajanduslikul otstarbel kasutamise raames. Seevastu peab põllumajandustootja olema sellel maal põllumajandusliku tegevuse korraldamisel piisavalt sõltumatu; kas see nii on, peab välja selgitama eelotsusetaotluse esitanud kohus, võttes arvesse kõiki kohtuasja asjaolusid (vt selle kohta 14. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus Landkreis Bad Dürkheim, C-61/09, EU:C:2010:606, punktid 61 ja 62, ning 2. juuli 2015. aasta kohtuotsus Demmer, C-684/13, EU:C:2015:439, punkt 58).

- 50 Seega peab põllumajandustootjal olema teatav otsustusõigus seoses asjaomase maa kasutamisega (14. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus Landkreis Bad Dürkheim, C-61/09, EU:C:2010:606, punkt 63) oma põllumajandusliku tegevuse korraldamisel sellel maal.
- 51 Kolmandaks, mis puudutab kõnealuste õigusnormidega taotletavaid eesmärke, siis määruse nr 73/2009 põhjenduses 23 on sätestatud, et nende eesmärk on vältida otsetoetuste andmist toetusesaajatele, kelle põllumajanduslik tegevus moodustab üksnes tühise osa nende üldisest majandustegevusest või kelle majanduslik eesmärk ei ole kas üldse või on üksnes vähesel määral suunatud põllumajanduslikule tegevusele. Lisaks tuleneb ELTL artikli 39 lõike 1 punktist b, mille sisu on meelde tuletatud kõnealuse määruse põhjenduses 25, et ühise põllumajanduspoliitika toetuskavad pakuvad otsesest sissetulekutoetust, mille eesmärk on kindlustada põllumajandusega tegeleva rahvastikuosa rahuldav elatustase, eelkõige põllumajandusega tegelevate inimeste isikutulu suurendamise teel.
- 52 Seetõttu tuleb asuda seisukohale, nagu kohtujuristki oma ettepaneku punktis 50, et ühtse pindalatoetuse kava raames makstava toetuse eesmärk on tagada rahuldav elatustase põllumajandustootjatele, kes tegelikult tegelevad põllumajandusliku tegevusega ja kelle kasutuses on seega tegelikult põllumajandusmaa, millel see tegevus toimub.
- 53 Võttes arvesse määruse nr 73/2009 artikli 35 lõike 1 sõnastust, selle sätte konteksti ja selle õigusakti eesmärki, mille osaks see säte on, tuleb asuda seisukohale, et selleks, et määrata kindlaks, kas maatükk on põllumajandustootja „kasutuses“ selle sätte tähenduses, ei nõua see määrus, et põllumajandustootja näitaks ära formaalse õigusliku aluse, millest tuleneb tema „õigus kasutada“ kõnealust maad, vaid piisab sellest, kui tõendatakse selle maa tegelikku kasutamist ja põllumajandustootja piisavat sõltumatust sellel maal põllumajandusliku tegevuse korraldamisel.
- 54 Sellist tõlgendust kinnitab ühelt poolt Euroopa Kohtu praktika, mis käsitleb määruse nr 1782/2003 artikli 44 lõigetes 2 ja 3 osutatud mõistet „põllumajandusmaa“. Sellega seoses on Euroopa Kohus nimelt otsustanud, et kuna nendes sätetes ei ole täpsustatud selle õigussuhte laadi, mille alusel põllumajandustootja asjaomast maad kasutab, ei saa nendest sätetest järeldada, et kõnealused maatükid peavad olema põllumajandustootja kasutuses põllumajandusliku rendilepingu või muu samaväärse tehingu alusel (14. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus Landkreis Bad Dürkheim, C-61/09, EU:C:2010:606, punkt 54).
- 55 Teiselt poolt toetab seda Euroopa Kohtu kohtupraktika, mis käsitleb määruse nr 1254/1999 artikli 12 lõike 2 punktis b sisaldunud mõistet „kasutatav ala“; Euroopa Kohus leidis, et see säte ei sea toetusetaotluse toetuskõlblikkust sõltuvusse sellest, kas näidatakse ära kehtiv õiguslik alus, millest tulenevalt taotleja võib kasutada taotluse esemeks olevat söödamaad. Vastupidi, hoopis söödamaa tegelik kasutamine on asjaomase toetuse saamise üks tingimus (vt selle kohta 24. juuni 2010. aasta kohtuotsus Pontini jt, C-375/08, EU:C:2010:365, punktid 62 ja 70).
- 56 Ehkki põllumajandusmaa „kasutusõiguse“ tõendamise kohustust ei ole liidu õigusega kehtestatud, on siiski oluline uurida veel seda, kas liidu õigusega on vastuolus see, kui liikmesriigid näevad oma riigisisiseses õiguses ette sellise kohustuse.
- 57 Sellega seoses tuleb meenutada, et määruse nr 73/2009 artikli 19 lõikes 1 on sätestatud, et põllumajandustootja peab igal aastal esitama otsetoetuste taotluse, milles on – juhul kui see on asjakohane – märgitud kõik põllumajandusliku majapidamise põllud, aktiveerimisega seoses deklareeritud toetusõigused ja mis tahes muu kõnealuse määrusega või asjaomase liikmesriigi ettenähtud teave.

- 58 Lisaks on määruse nr 1122/2009, milles kehtestatakse määruse nr 73/2009 üksikasjalikud rakenduseeskirjad eeskätt seoses põllumajandustootjate otsetoetuskavade alusel makstavate toetuste nõuetele vastavuse, ümbersuunamise ning ühtse haldus- ja kontrollisüsteemiga, artikli 12 lõike 1 punktis d sätestatud, et ühtne taotlus peab sisaldama toetuskõlblikkuse kindlaksmääramiseks kogu vajalikku teavet, eelkõige andmeid, mis võimaldavad identifitseerida kõik põllumajandustootja põllud, nende pindala, asukoha ja vajaduse korral kasutusviisi.
- 59 Määruse nr 1122/2009 põhjenduses 8 on veel täpsustatud, et ühtse otsemaksete kava nõuetekohase rakendamise tagamiseks vastavalt määruse nr 73/2009 III jaotisele tuleks liikmesriikidel luua identifitseerimise ja registreerimise süsteem, mille alusel toetusõigused peavad olema jälgitavad. Nagu nähtub sisuliselt määruse nr 1122/2009 põhjendusest 28, peab „mis tahes tõendavate dokumentide, lepingute või deklaratsioonide“ õigeaegne esitamine võimaldama riiklikel haldusasutustel planeerida ja hiljem tõhusalt kontrollida toetusetaotluste õigsust.
- 60 Selliste tõendavate dokumentide kohta on Euroopa Kohus juba seoses enne määruse nr 1122/2009 vastuvõtmist kehtinud liidu toetuskavade regulatsiooni ning põllumajandustootjate otsetoetuskavade raames ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi kohaldamise üksikasjalike eeskirjadega leidnud, et liikmesriikidel on kaalutusõigus seoses tõendavate dokumentide ja tõenditega, mida toetuse taotlejalt peab nõudma taotluse esemeks oleva maa puhul.
- 61 Nii on Euroopa Kohus sedastanud, et sellisest kaalutusõigusest lähtudes võivad liikmesriigid teha toetusetaotluse põhjendamiseks esitatavate tõendite osas täpsustusi, toetudes sealjuures eelkõige nende territooriumil põllumajanduse valdkonna tavapärasele praktikale, mis puudutab söödamaa valdamist ja kasutamist ning õiguslikku alust, millele saab sellise kasutamise puhul tugineda (24. juuni 2010. aasta kohtuotsus Pontini jt, C-375/08, EU:C:2010:365, punkt 82).
- 62 Samuti on Euroopa Kohus sedastanud, et liikmesriikidel on kaalutusruum nende riigisiseste meetmete valikul, mida nad peavad eeskirjade eiramise ja pettuste ennetamiseks ning nende eest tulemuslikult karistamiseks vajalikuks (24. juuni 2010. aasta kohtuotsus Pontini jt, C-375/08, EU:C:2010:365, punkt 76).
- 63 Euroopa Kohus lisas siiski, et liikmesriikide kaalutusõigusele toetusetaotluse kinnituseks esitatavate tõendite kohta, eelkõige seoses võimalusega kohustada toetuse taotlejat esitama kehtiv õiguslik alus, mis kinnitab tema õigust taotluse esemeks olevat maad kasutada, kehtivad teatavad piirid. Selles kontekstis peavad riigisisised õigusnormid, millega rakendatakse seda kaalutusõigust, järgima liidu õigusega põllumajandustootjatele rahalise otsetoetuse andmise valdkonnas kehtivate liidu õigusnormidega taotletavaid eesmärke ning liidu õiguse üldpõhimõtteid, eeskätt proportsionaalsuse põhimõtet, mis nõuab, et õigusnormiga rakendatud abinõud oleksid taotletud eesmärgi saavutamiseks kohased ega läheks selle saavutamiseks vajalikust kaugemale (vt selle kohta 24. juuni 2010. aasta kohtuotsus Pontini jt, C-375/08, EU:C:2010:365, punktid 86 ja 87, ning 17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Land Berlin (ühise põllumajanduspoliitikaga seotud toetusõigused), C-216/19, EU:C:2020:1046, punkt 35).
- 64 Ehkki eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb igal konkreetsel juhul kontrollida, kas sellest põhimõttest on kinni peetud (vt selle kohta 24. juuni 2010. aasta kohtuotsus Pontini jt, C-375/08, EU:C:2010:365, punktid 89), on Euroopa Kohus enda väljakujunenud praktika kohaselt pädev andma eelotsusetaotluse esitanud kohtule kõik liidu õiguse tõlgendamise juhtnöörid, mis

võimaldavad viimasel seda kooskõla hinnata, et lahendada tema menetluses olev kohtuasi (11. juuni 2020. aasta otsus *Subdelegación del Gobierno en Guadalajara*, C-448/19, EU:C:2020:467, punkt 17 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 65 Sellega seoses tuleb esiteks märkida, et – nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 57 – sellise kohustuse kehtestamine, nagu on ette nähtud OUG nr 125/2006 artikli 7 lõike 1 punktis f, mille kohaselt tuleb esitada dokumendid, mis tõendavad toetusetaotluse esemeks oleva maa õiguspärast kasutamist, näib olevat kohane tagamaks, et tõepoolest püüeldakse ühise põllumajanduspoliitika nende eesmärkide poole, mis on ära toodud käesoleva kohtuotsuse punktides 51 ja 52. Nimelt on sellise kohustuse eesmärk eeskätt takistada ühtse otsemaksete kava alusel toetuse taotlejal teistele isikutele kuuluvast maast ebaõiglaselt kasu saada eesmärgiga seda kava käsitlevatest liidu õigusnormidest kõrvale hoida (vt analoogia alusel 24. juuni 2010. aasta kohtuotsus *Pontini jt*, C-375/08, EU:C:2010:365, punkt 88).
- 66 Teiseks tuleb küsimuse kohta, kas sellised riigisisised õigusnormid ei lähe kaugemale sellest, mis on kõnealuse eesmärgi saavutamiseks vajalik, märkida, et proportsionaalsuse analüüs tuleb läbi viia, võttes eeskätt arvesse ühise põllumajanduspoliitika eesmarke, mis eeldab seda, et kaalutakse omavahel neid eesmarke ja nimetatud õigusnormide eesmärki (vt selle kohta 23. detsembri 2015. aasta kohtuotsus *Scotch Whisky Association jt*, C-333/14, EU:C:2015:845, punktid 28 ja 40).
- 67 Käesoleval juhul tuleb märkida, et põllumajandus- ja maaelu arengu ministri määruse nr 246/2008 põhikohtuasja asjaolude suhtes kohaldatava redaktsiooni artikli 5 lõikes 1 on täpsustatud, et „[d]okumendid, mis tõendavad kohaliku omavalitsuse püsirohumaade seaduslikku kasutamist vastavalt [OUG nr 125/2006] artikli 7 lõike 1 punktile f, on aktid, mis tõendavad omandiõigust, kohaliku omavalitsusüksuse ja loomakasvatavate vahel sõlmitud kontsessiooni- või rendilepingud, milles on märgitud kasutatav maa, ning põllumajandusregistri andmete alusel kohaliku omavalitsuse väljastatud tõend“, ja et seetõttu paistab see säte käsitlevat vaid kohaliku omavalitsuse püsirohumaade õiguspärase kasutamise tõendamist; kas see nii on, peab välja selgitama eelotsusetaotluse esitanud kohus. Kuna aga karjamaad kuuluvad kohalike omavalitsusüksuste nii avalik-õiguslikku kui ka eraomandisse, siis on võimalik asuda seisukohale, et põhimõtteliselt sõlmivad pooled omavahel kasutusõigust tõendava ametliku akti, nii et sellise akti esitamise kohustus ei tundu sellisel konkreetsel juhul olevat ebaproportsionaalne.
- 68 Kõiki eelnevaid kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et määruseid nr 73/2009 ja nr 1122/2009 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisisised õigusnormid, mis seavad ühtse pindalatoetuse kava alusel toetuse andmise tingimuseks, et taotleja peab tõendama, et tal on „õigus kasutada“ taotluse esemeks olevat põllumajandusmaad; seda tingimust, et järgitakse liidu asjaomaste õigusnormidega taotletavaid eesmarke ning liidu õiguse üldpõhimõtteid, eeskätt proportsionaalsuse põhimõtet.

Teine küsimus

- 69 Oma teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruseid nr 73/2009 ja nr 1122/2009 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt on kohaliku omavalitsusüksuse avalik-õiguslikku omandisse kuuluva karjamaa kontsessioonileping kehtiv tingimustel, et tulevane kontsessioonäär on loomakasvataja või -omanik, niisugusel konkreetsel juhul, mil ühtse pindalatoetuse kava alusel toetuse saaja tõendab põllumajandusmaa kasutamise õigust nii, et esitab niisuguse kontsessioonilepingu.

- 70 Kohe alustuseks tuleb märkida, et eelotsusetaotluses sisalduvatest andmetest nähtub, et nõue, et karjamaa kontsessioonäär peab olema loomakasvataja või -omanik, ei ole iseenesest põhikohtuasjas kõne all oleva ühtse pindalatoetuse kava alusel finantstoetuse saamise tingimus. Nimelt peavad taotlejad OUG nr 125/2006 artikli 7 lõike 1 kohaselt olema kantud APIA hallatavasse põllumajandustootjate registrisse, esitama oma toetusetaotluse tähtpäevaks ja täitma selles sättes sätestatud üldised tingimused, mis ei hõlma sellist kohustust.
- 71 Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub aga, et see kohustus tuleneb põllumajandus-, toidu- ja metsandusministri ja avaliku halduse ministri määruse nr 226/235/2003 põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni I lisa sätetest.
- 72 Kuna sama kohustus ei tulene liidu õigusest ja kuulub liikmesriikide kaalutlusruumi, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktides 61, 63 ja 64 viidatud kohtupraktikale kindlaks tegema, kas selline nõue on kooskõlas liidu asjaomaste õigusnormidega taotletavate eesmärkide ja liidu õiguse üldpõhimõtetega, eelkõige proportsionaalsuse põhimõttega.
- 73 Sellega seoses märkis Rumeenia valitsus oma kirjalikes seisukohtades sisuliselt, et Rumeenia seadusandja, võttes arvesse eripärast olukorda, mis valitseb Rumeenia põllumajanduses, mis seisab silmitsi selliste nähtustega nagu maa kasutamata jätmine, põllumajandusliku elanikkonna vananemine, noorte põllumajandustootjate vähenenud arv ja väikeste põllumajanduslike majapidamiste suur arv, millest suur osa on elatuspõllumajandusettevõtted, otsustas seada kohalike omavalitsusüksuste avalik-õiguslikus omandis olevate karjamaade kontsessioonilepingute sõlmimise tingimuseks, et kontsessioonäär on loomade valdaja või omanik. Selline valik, mis ei ole mitte pindalatoetuse kava alusel toetuse saamise tingimus, vaid selliste kontsessioonilepingute kehtivuse tingimus, kuulub aga kõnealuse seadusandja kaalutlusruumi.
- 74 Selle tingimuse kehtestamisega soovis Rumeenia seadusandja seega tagada põllumajandusega tegelevale elanikkonnale õiglase elatustaseme, hõlbustades võimalikult paljude loomaomanike või -valdajate otsesest juurdepääsu kohalikele omavalitsusüksustele kuuluvatele karjamaadele, vältides samas sellest kasusaamise võimaldamist ettevõtjatele, kes tegelevad põllumajandusliku tegevusega vahendamise teel. APIA lisas oma vastuses Euroopa Kohtu palvele vastata tema küsimustele kirjalikult, et enamiku loomakasvatajate jaoks on loomade ainus toiduallikas suvel rohumaadelt saadav taimestik, mistõttu on oluline, et loomakasvatajatel oleks võimalik võtta kontsessioonide alusel kasutusse nende elukoha ja loomakasvatamise kohalikele omavalitsusüksustele kuuluvaid rohumaid.
- 75 Nagu kohtujurist märkis sisuliselt oma ettepaneku punktis 68, on selline eesmärk kooskõlas liidu õiguse eesmärkidega selles valdkonnas. Nagu selgub käesoleva kohtuotsuse punktist 52, on ühtse pindalatoetuse kava raames antava toetuse eesmärk tagada õiglase elatustase põllumajandustootjatele, kes tegelikult tegelevad põllumajandusliku tegevusega ja kes seega kasutavad tegelikult põllumajandusmaad, millel see tegevus toimub.
- 76 Nagu käesoleva kohtuotsuse punktist 74 selgub, tundub pealegi – kas see tegelikult nii on, peab välja selgitama eelotsusetaotluse esitanud kohus –, et loomaomanikuks või -kasvatajaks olemise nõue on sobiv saavutamaks Rumeenia seadusandja püstitatud eesmärki, milleks on hõlbustada võimalikult paljude loomaomanike ja -kasvatajate otsesest juurdepääsu kohalikele omavalitsusüksustele kuuluvatele karjamaadele olukorras, kus – nagu on märgitud samas punktis – karjaloomade ainus toiduallikas suvel on rohumaadelt saadav taimestik.

- 77 Lisaks, kuna kõnealune nõue puudutab üksnes isiku võimalust saada kontsessioon kohaliku omavalitsusüksuse avalik-õiguslikus omandis oleva karjamaa kohta, ei tundu asjasse puutuvad riigisisised õigusnormid minevat kaugemale sellest, mis on vajalik kõnealuse eesmärgi saavutamiseks; kas see nii on, peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus, võttes arvesse käesoleva kohtuotsuse punktis 66 viidatud kohtupraktikas sätestatud nõudeid.
- 78 Eespool esitatud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et määruseid nr 73/2009 ja nr 1122/2009 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt on kohaliku omavalitsusüksuse avalik-õiguslikku omandisse kuuluva karjamaa kontsessioonileping kehtiv tingimusel, et tulevane kontsessionäär on loomakasvataja või -omanik, niisugusel konkreetset juhul, mil ühtse pindalatoetuse kava alusel toetuse saaja tõendab põllumajandusmaa kasutamise õigust nii, et esitab niisuguse lepingu.

Kolmas küsimus

- 79 Oma kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 73/2009 artikli 2 punkti c tuleb tõlgendada nii, et mõiste „põllumajanduslik tegevus“ hõlmab tegevust, mis seisneb selles, et isik võtab kontsessiooni alusel kasutusele karjamaa ning sõlmib seejärel loomakasvatajatega koostöölepingu, mille alusel need loomakasvatavad karjatavad kontsessiooni esemeks oleval maal loomi, kusjuures kontsessionäär säilitab maa kasutamise õiguse, kuid kohustub karjatamistegevust mitte takistama ja ise karjamaad hooldama.
- 80 Mõiste „põllumajanduslik tegevus“ on määratletud määruse nr 73/2009 artikli 2 punktis c kui ühelt poolt põllumajandustoodete tootmine ja kasvatamine, sealhulgas saagikoristus, lüpsikarja pidamine, põllumajandusloomade aretamine ja pidamine, ning teiselt poolt maa hoidmine heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes, nagu on kehtestatud selle määruse artiklis 6.
- 81 Põhikohtuasjas ei ole vaidlust selle üle, et Avio Lucose tegevus ei kuulu esimese kategooria alla, mis on seotud põllumajandustoodete tootmise ja kasvatamisega. Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 73 rõhutas, pidasid põhikohtuasjas kõne all oleva osaluskoostöölepingu tingimuse 8 alusel loomakasvatajate poolt Avio Lucose kasutusse antud loomi endiselt kõnealused loomakasvatavad, kes neid ka kasvasid ja karjatamiseks kasutasid.
- 82 Teise kategooria kohta, mis puudutab maa heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes hoidmist, on määruse nr 73/2009 artikli 6 lõikes 1 sätestatud, et liikmesriigid tagavad ühelt poolt, et kogu põllumajandusmaa oleks heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes, ning määratlevad teiselt poolt riiklikul või piirkondlikul tasandil heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste miinimumnõuded III lisa kehtestatud raamistiku alusel, võttes arvesse „asjaomaste alade eriomadusi“; selles artiklis on lisaks märgitud, et liikmesriigid ei või määratleda miinimumnõudeid, mida ei ole kõnealuses raamistikus ette nähtud.
- 83 Sellega seoses märkis Rumeenia valitsus oma kirjalikes seisukohtades, et Rumeenia seadusandja on kehtestanud selle III lisa sätetes sõnaselgelt ära märgitud ja lubatud valikstandardi „[m]inimaalne loomkoormus ja/või asjakohane režiim“. Seega nägi kõnealune seadusandja alates 2012. aastast nõuetele vastavuse süsteemi raames ette „püsirohumaade hooldamise, säilitades karjatamise miinimumtaseme 0,3 LÜ/ha ja/või niitmise vähemalt kord aastas“.
- 84 Komisjon rõhutas samuti oma kirjalikes seisukohtades, et vastavalt Rumeenia teatisele heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste miinimumnõuete rakendamise kohta 2014. taotlusaastal „peavad põllumajandustootjad tegema minimaalse loomkoormuse standardi ja/või asjakohase

režiimi rakendamiseks järgmised pingutused: niitma heina vähemalt kord aastas ja/või tagama minimaalse loomkoormuse (vähemalt 0,3 looma hektari kohta), et hoida maad (püsirohumaad) heas seisukorras“.

- 85 Käesoleval juhul selgub eelotsusetaotlusest, et Avio Lucose ja loomakasvatavate vahel sõlmitud osaluskoostöölepingu tingimuse 7 kohaselt „puhastab [Avio Lucos] igal aastal omal kulul karjamaa, kõrvaldab mürgise umbrohu ja eemaldab maalt liigse vee, tagades, et karjamaa taastumiseks on optimaalsed tingimused“. Näib aga – kas see tegelikult nii on, peab välja selgitama eelotsusetaotluse esitanud kohus –, et selline tegevus on hõlmatud ühega eelmises punktis osutatud teatises nimetatud alternatiivsetest tegevustest ja seega kuulub see mõiste „põllumajanduslik tegevus“ alla määruse nr 73/2009 artikli 2 punkti c tähenduses.
- 86 Niisugune tõlgendus on pealegi kooskõlas selle määruse eesmärkidega, nagu need nähtuvad eelkõige selle põhjendustest 4 ja 7 ning milleks on karjamaade säilitamine heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes, kusjuures on tunnustatud, et püsirohumaadel on keskkonnale positiivne mõju.
- 87 Esitatud kaalutlustega arvestades tuleb kolmandale küsimusele vastata, et määruse nr 73/2009 artikli 2 punkti c tuleb tõlgendada nii, et mõiste „põllumajanduslik tegevus“ hõlmab tegevust, mis seisneb selles, et isik võtab kontsessiooni alusel kasutusele karjamaa ning sõlmib seejärel loomakasvatavatega koostöölepingu, mille alusel need loomakasvatavad karjatavad kontsessiooni esemeks oleval maal loomi, kusjuures kontsessioonäär säilitab maa kasutamise õiguse, kuid kohustub karjatamistegevust mitte takistama ja ise karjamaad hooldama; seda tingimusel, et asjaomased hooldustööd vastavad selle määruse III lisas nimetatud valikstandardis ette nähtud tingimustele.

Neljas küsimus

- 88 Oma neljanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigi õiguskorras kohaldatakse kohtuotsuse seadusjõu põhimõtet, mis takistab samade poolte vahel toimivas kohtuvaidluses, mille ese on toetusetaotlejale ühtse pindalatoetuse kava alusel makstud summade tagasinõudmise otsuse õiguspärasus, asja menetleva kohtul uurida, kas liidu õigusega on kooskõlas riigisisised nõuded, mis käsitlevad selle põllumajandusmaa kasutamise aluse õiguspärasust, mille kohta esitati toetusetaotlus, sest see tagasinõudmise otsus põhineb samadel faktilistel asjaoludel ja samadel riigisisestel õigusnormidel nagu need, mida uuriti varasemas jõustunud kohtulahendis.
- 89 Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, tuleneb see küsimus sellest, et APIA tugines kahe sellise jõustunud kohtuotsuse seadusjõule, millega jäeti rahuldamata Avio Lucose kaebused, milles paluti tühistada esiteks otsus, millega määrati sellele äriühingule 2014. aasta kohta mitmeaastased karistused ja millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 30, ning teiseks sama aasta kohta koostatud aruanne eeskirjade eiramise tuvastamise kohta. Mõlemad aktid põhinesid tema sõnul APIA otsusel, mille kohaselt Avio Lucosele ei tohi maksta toetust pindalatoetuskava alusel, kuna ta ei ole seetõttu, et ta ei ole loomakasvataja, võimeline tõendama, et ta kasutas põhikohtuasjas kõne all olevat kohaliku omavalitsusüksuse karjamaad õiguspäraselt.
- 90 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 431 lõiget 2 käsitleva riigisisese doktriini kohaselt saab jõustunud kohtuotsusega seotud kohtuotsuse seadusjõu vastuväite kohtumenetluses tulemuslikult esitada üksnes siis, kui praegu menetluses kõne all olev õigussuhe ei ole mitte üksnes identne sellega, mida eelnevalt uuriti menetluses,

milles tehti kõnealune jõustunud kohtuotsus, vaid ka otseselt või kaudselt selle varasema menetluse ese. Seega toimib kohtuotsuse seadusjõud tema sõnul ka juhul, kui uus kaebus kohustab kohut kinnitama uuesti sellise õigussuhte kehtivust, mille kehtivus varasema otsusega juba tuvastati või mis lükati ümber, või lugema selle täielikult või osaliselt tühiseks. Käesoleval juhul lahendati eelmises punktis osutatud kohtuotsustega vaidlused aga samade poolte, nimelt APIA ja Avio Lucose vahel ning nende esemeks olid samad faktilised asjaolud, nimelt ühtne pindalatoetus 2014. aasta kohta.

- 91 Kõigepealt tuleb märkida, et nagu esimesele ja teisele küsimusele antud vastustest selgub, ei ole liidu õigusega vastuolus – tingimusel, et järgitakse liidu asjaomaste õigusnormidega taotletavaid eesmärgi ning liidu õiguse üldpõhimõtteid, eeskätt proportsionaalsuse põhimõtet –, kui riigisisese õigusega kehtestatakse ühtse pindalatoetuse kava raames otsetoetuse saamiseks kohustus tõendada põllumajandusmaa „kasutamise õigust“, ega – sellisel konkreetset juhul, mil toetusesaaja on põllumajandusmaa kasutamise õigust põhjendanud kohaliku omavalitsusüksuse karjamaa kontsessioonilepinguga – ka riigisisese õigusnormid, mille kohaselt on niisuguse kontsessioonilepingu sõlmimine õiguspärane tingimusel, et tulevane kontsessioonäär on eranditult loomakasvataja või -omanik.
- 92 Kõigepealt tuleb meelde tuletada, kui tähtis on nii liidu õiguskorras kui ka liikmesriikide õiguskordades kohtuotsuse seadusjõu põhimõte. Selleks et tagada nii õiguse ja õigussuhete stabiilsus kui ka korrakohane õigusemõistmine, on nimelt oluline, et kohtulahendeid, mis on jõustunud pärast olemasolevate õiguskaitsevahendite ammendamist või selleks sätestatud tähtaegade möödumist, ei oleks enam võimalik vaidlustada (3. septembri 2009. aasta kohtuotsus *Fallimento Olimpclub*, C-2/08, EU:C:2009:506, punkt 22; 17. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus *Klohn*, C-167/17, EU:C:2018:833, punkt 63, ning 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus *CRPNPAC* ja *Vueling Airlines*, C-370/17 ja C-37/18, EU:C:2020:260, punkt 88 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 93 Sellest lähtuvalt ei kohusta liidu õigus liikmesriigi kohut jätkma kohaldamata riigisiseseid menetlusnormid, mis omistavad kohtulahendile seadusjõu, isegi mitte siis, kui see võimaldaks heastada liidu õigusega vastuolus oleva riigisisese olukorra (vt selle kohta 3. septembri 2009. aasta kohtuotsus *Fallimento Olimpclub*, C-2/08, EU:C:2009:506, punkt 23; 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus *Banco Primus*, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 47, ning 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus *CRPNPAC* ja *Vueling Airlines*, C-370/17 ja C-37/18, EU:C:2020:260, punkt 89 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 94 Liidu õigus ei nõua seega ka seda, et liikmesriigi kohus, kelle lahend on omandanud seadusjõu, peaks põhimõtteliselt seda lahendit muutma, et võtta arvesse Euroopa Kohtu antud tõlgendust asjasse puutuvale liidu õigusnormile (2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus *CRPNPAC* ja *Vueling Airlines*, C-370/17 ja C-37/18, EU:C:2020:260, punkt 90 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 95 Käesoleval juhul ei paluta eelotsusetaotluse esitanud kohtul muuta lahendit, millel on kohtuotsuse seadusjõud. Seevastu märgib see kohus, et põhikohtuasja aluseks on sama õigussuhe nagu see, mis oli käesoleva kohtuotsuse punktis 89 viidatud kahe jõustunud kohtuotsuse alus, nii et riigisisese õiguse tõlgenduses kohtuotsuse seadusjõu põhimõtet kohaldades ei saa põhikohtuasjas tehtav kohtuotsus minna nendega vastuollu.
- 96 Selles osas tuleb sedastada, et liikmesriigi kohtud peavad tõlgendama riigisiseseid õigusnorme nii suures ulatuses kui võimalik viisil, mis tagab nende kohaldamise nii, et see aitab kaasa liidu õiguse rakendamisele (11. novembri 2015. aasta kohtuotsus *Klausner Holz Niedersachsen*, C-505/14, EU:C:2015:742, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 97 Tuleb lisaks täpsustada, et kooskõlalise tõlgendamise nõue hõlmab liikmesriigi kohtute, sh viimase astme kohtute kohustust muuta vajaduse korral väljakujunenud kohtupraktikat, kui see põhineb riigisisese õiguse tõlgendusel, mis on liidu õigusega vastuolus. Seetõttu ei saa liikmesriigi kohus asuda kehtivalt seisukohale, et tal ei ole võimalik tõlgendada riigisisese õiguse sätet kooskõlas liidu õigusega ainuüksi seetõttu, et teised kohtud on tõlgendanud seda sätet viisil, mis ei ole liidu õigusega kooskõlas, või seetõttu, et liikmesriigi pädevad asutused seda sellisel viisil kohaldavad (vt selle kohta 4. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *Telecom Italia*, C-34/19, EU:C:2020:148, punktid 60 ja 61 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 98 Käesoleval juhul tuleb märkida, nagu kohtujurist tegi oma ettepaneku punktis 89, et ühelt poolt käesoleva kohtuotsuse punktis 89 viidatud kohtuotsused ja teiselt poolt käesolevas kohtuasjas tehtav kohtuotsus ei tundu olevat identsed, sest isegi kui need puudutavad samu faktilisi asjaolusid, on need seotud erinevate haldusotsuste õiguspärasusega.
- 99 Igal juhul peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas riigisisese õiguse kohaselt hõlmab nende lahenditega seotud kohtuotsuse seadusjõud käesoleva kohtuasja elemente, ning vajaduse korral analüüsima riigisiseses õiguses ette nähtud tagajärgi (vt analoogia alusel 4. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *Telecom Italia*, C-34/19, EU:C:2020:148, punkt 57).
- 100 Kuna selles valdkonnas liidu õigusnormid puuduvad, tuleb kohtuotsuse seadusjõu põhimõtte rakendamise tingimused liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõttest tulenevalt sätestada liikmesriikide õiguskordades. Need ei tohi aga olla ebasoodsamad kui need, mis reguleerivad samalaadseid riigisiseseid olukordi (võrdväarsuse põhimõtte), ega tohi muuta liidu õiguskorraga antud õiguste kasutamist tegelikult võimatuks või ülemäära raskeks (tõhususe põhimõtte) (4. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *Telecom Italia*, C-34/19, EU:C:2020:148, punkt 58, ja 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus *CRPNPAC* ja *Vueling Airlines*, C-370/17 ja C-37/18, EU:C:2020:260, punkt 91 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 101 Euroopa Kohus on selles osas juba otsustanud, et iga juhtumit, mille puhul kerkib küsimus, kas mingi riigisisene menetlusnorm muudab liidu õiguse kohaldamise tegelikult võimatuks või ülemäära raskeks, tuleb analüüsida, võttes arvesse selle normi kohta menetluses tervikuna, menetluse kulgu ja eripära erinevates liikmesriigi ametiasutustes. Seda silmas pidades tuleb vajaduse korral arvesse võtta liikmesriigi õigussüsteemi aluseks olevaid niisuguseid põhimõtteid nagu kaitseõiguste tagamine, õiguskindluse põhimõtte ja menetluse korrakohane läbiviimine (2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus *CRPNPAC* ja *Vueling Airlines*, C-370/17 ja C-37/18, EU:C:2020:260, punkt 93 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 102 Mis puudutab põhikohtuasja, siis tundub, et käesoleva kohtuotsuse punktist 90 nähtav kohtuotsuse seadusjõu põhimõtte tõlgendamine välistab mitte ainult kohtuotsuse seadusjõudu omava kohtulahendi vaidlustamise, isegi kui see lahend rikub liidu õigust, vaid ka samu faktilisi asjaolusid puudutava tsiviilkohtumenetluse käigus mis tahes järelduste tegemise sama õigussuhte kohta, mis oli aluseks kahele jõustunud kohtuotsusele.
- 103 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 92 sisuliselt märkis, tooks selline kohtuotsuse seadusjõu põhimõtte tõlgendamine seega kaasa selle, et juhul, kui varasem jõustunud kohtulahend tugineb liidu õigusega vastuolus olevale tõlgendusele, kohaldataks neid õigusnorme vääralt igas lahendis, mille tsiviilkohtud teevad sama õigussuhte kohta, ilma et oleks võimalik parandada seda tõlgendust, mis rikub liidu õigust (vt analoogia alusel 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus *CRPNPAC* ja *Vueling Airlines*, C-370/17 ja C-37/18, EU:C:2020:260, punkt 95 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 104 Liidu õigusnormide tõhusa kohaldamise selliseid takistusi ei saa mõistlikult õigustada õiguskindluse põhimõttega ning need tuleb seega lugeda tõhususe põhimõttega vastuolus olevaks (vt analoogia alusel 2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus CRPNPAC ja Vueling Airlines, C-370/17 ja C-37/18, EU:C:2020:260, punkt 96 ning seal viidatud kohtupraktika).
- 105 Eeltoodud kaalutlusi silmas pidades tuleb neljandale küsimusele vastata, et liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigi õiguskorras kohaldatakse kohtuotsuse seadusjõu põhimõtet, mis takistab samade poolte vahel toimivas kohtuvaidluses, mille ese on toetusetaotlejale ühtse pindalatoetuse kava alusel makstud summade tagasinõudmise otsuse õiguspärasus, asja menetleval kohtul uurida, kas liidu õigusega on kooskõlas riigisisised nõuded, mis käsitlevad selle põllumajandusmaa kasutamise aluse õiguspärasust, mille kohta esitati toetusetaotlus, sest see tagasinõudmise otsus põhineb samade poolte vahelise vaidluse esemeks olevatel samadel faktilistel asjaoludel ja samadel riigisisestel õigusnormidel nagu need, mida uuriti varasemas jõustunud kohtulahendis.

Kohtukulud

- 106 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

- 1. Nõukogu 19. jaanuari 2009. aasta määrust (EÜ) nr 73/2009, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames põllumajandustootjate suhtes kohaldatavate otsetoetuskavade ühiseeskirjad ja teatavad toetuskavad põllumajandustootjate jaoks, muudetakse määruseid (EÜ) nr 1290/2005, (EÜ) nr 247/2006, (EÜ) nr 378/2007 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1782/2003, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrusega (EL) nr 1310/2013, samuti komisjoni 30. novembri 2009. aasta määrust (EÜ) nr 1122/2009, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 73/2009 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses põllumajandustootjate otsetoetuskavade alusel makstavate toetuste nõuetele vastavusega, ümbersuunamisega ning ühtse haldus- ja kontrollisüsteemiga ning määruse (EÜ) nr 1234/2007 üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses veinisektori toetuskavade alusel makstavate toetuste nõuetele vastavusega, tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisisised õigusnormid, mis seavad ühtse pindalatoetuse kava alusel toetuse andmise tingimuseks, et taotleja peab tõendama, et tal on „õigus kasutada“ taotluse esemeks olevat põllumajandusmaad; seda tingimusel, et järgitakse liidu asjaomaste õigusnormidega taotletavaid eesmärke ning liidu õiguse üldpõhimõtteid, eeskätt proportsionaalsuse põhimõtet.**
- 2. Määrust nr 73/2009, mida on muudetud määrusega nr 1310/2013, ja määrust nr 1122/2009 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt on kohaliku omavalitsusüksuse avalik-õiguslikku omandisse kuuluva karjamaa kontsessioonileping kehtiv tingimusel, et tulevane kontsessioonäär on loomakasvataja või -omanik, niisugusel konkreetsel juhul, mil ühtse pindalatoetuse kava alusel toetuse saaja tõendab põllumajandusmaa kasutamise õigust nii, et esitab niisuguse lepingu.**

- 3. Määruse nr 73/2009, mida on muudetud määrusega nr 1310/2013, artikli 2 punkti c tuleb tõlgendada nii, et mõiste „põllumajanduslik tegevus“ hõlmab tegevust, mis seisneb selles, et isik võtab kontsessiooni alusel kasutusele karjamaa ning sõlmib seejärel loomakasvatajatega koostöölepingu, mille alusel need loomakasvatajad karjatavad kontsessiooni esemeks oleval maal loomi, kusjuures kontsessioonäär säilitab maa kasutamise õiguse, kuid kohustub karjatamistegevust mitte takistama ja ise karjamaad hooldama; seda tingimusel, et asjaomased hooldustööd vastavad selle määruse III lisas nimetatud valikstandardis ette nähtud tingimustele.**
- 4. Liidu õigust tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus, kui liikmesriigi õiguskorras kohaldatakse kohtuotsuse seadusjõu põhimõtet, mis takistab samade poolte vahel toimivas kohtuvaidluses, mille ese on toetusetaotlejale ühtse pindalatoetuse kava alusel makstud summade tagasinõudmise otsuse õiguspärasus, asja menetleval kohtul uurida, kas liidu õigusega on kooskõlas riigisisised nõuded, mis käsitlevad selle põllumajandusmaa kasutamise aluse õiguspärasust, mille kohta esitati toetusetaotlus, sest see tagasinõudmise otsus põhineb samade poolte vahelise vaidluse esemeks olevatel samadel faktilistel asjaoludel ja samadel riigisisestel õigusnormidel nagu need, mida uuriti varasemas jõustunud kohtulahendis.**

Allkirjad

ⁱ — Käesoleva otsuse eestikeelse teksti punkte 69 ja 78 ning resolutsiooni punkti 2 on pärast selle elektroonilist avaldamist keeleliselt muudetud.